

ביאה כיצאה, יציאה כביאה

מים ראשונים: כל חיינו הם סדרה ארוכה של יציאות וביאות (כניסות). החל מביאתנו אל העולם הזה ועד צאתנו ממנו בשלום ובשם טוב, דרך יציאות וביאות שבועיות ויום-יומיות לבית ומהבית, ועד הזכות הגדולה של יהודי שבוחר לצאת מהגולה ולקיים "כי תבואו אל הארץ". לנוכח ריבוי יציאות וביאות אלה, מה יכול אדם לאחל לעצמו בלשון פשוטה וברורה? שתהינה יציאותיי כביאותיי וביאותיי כיציאותיי. שתהא ביאתי לביתי בשלום בסוף יום עמל כיציאתי בבוקר ממנו, וההפך, שתהא יציאתי ממקום עיסוקי ופרנסתי בסוף היום כביאתי אליו בבוקר.

מסכת יומא דף פו עמוד ב – היחס לרשות (לשלטונות)

... והרשות מקבצת את בעליה, ערום נכנס לה וערום יצא ממנה, ולואי שתהא יציאה כביאה.¹

מסכת יומא דף פו עמוד ב – בין הבית לבית הדין²

רב כאשר היה יוצא לדון דין, אמר כך: ברצון נפשו למות הוא יוצא,³ ורצון ביתו אין הוא עושה. וריקן לביתו הוא הולך.⁴ ולואי שתהא ביאה כיצאה.⁵

קהלת רבה ה יד - השועל והכרם⁶

גניבא אמר: (משל) לשועל שמצא כרם והיה מסויג מכל פינותיו. והיה שם נקב אחד וביקש להיכנס בו ולא היה יכול. מה עשה? צם שלושה ימים עד שכחש ותש ונכנס באותו הנקב. ואכל ושמן. בקש לצאת ולא יכל לעבור כלל. חזר וצם שלושה ימים אחרים עד שכחש ותש וחזר למה שהיה - ויצא. כשיצא, הפך פניו והסתכל בו. אמר: כרם, כרם! מה טוב אתה ומה טובים הפירות שבתוכך. וכל מה שיש בך נאה ומשובח. ברם, מה הנאה יש ממך? כמו שאדם נכנס לתוכך כך הוא יוצא.⁷

¹ הרבה בחז"ל יש על צביעותה ורשעותה של הרשות (יוון, רומא) כגון פרקי אבות משנה פרק ב משנה ג: "הוזהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו". ולעניינינו הפעם, ראו אבות דרבי נתן נוסח ב פרק מד: "יש אומרים: הרבנות קוברת בבעליה. ויש אומרים: תולה והייסורים מנקין ויום הכיפורים מכפר. והכל נפטר ערום ויוצא ערום והלואי תהא יציאה כביאה": ראו עוד מאמר בני ישראל למשה שדוחק בהם לקחת כסף וזהב ממצרים והם שמשתוקקים לצאת כבר, עונים לו: "ולואי שנצא בעצמנו" (ברכות ט ע"ב) – שזה ביטוי דומה. הדעת נותנת שבהרחבה קלה מדובר על החיים כולם. וכך אמנם נראה להלן, אבל לא לפני שנבחן שימוש בביטוי שלנו בהקשרים נוספים.

² מקור זה צמוד למקור הקודם בגמרא יומא מסיבות ברורות, אך אנו מבקשים להפריד על מנת לאתר ביאות ויציאות שונות בחיינו עלי אדמות.

³ שהרי אם יטה הדין את הדין מתחייב מיתה בידי שמים (שטיינזלץ).

⁴ משום שהדין לא מקבל שכר. ראו הדרשה על דין שמקבל שכר: "לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב – אלוה הבא בשביל כסף, ואלוה הבא בשביל זהב" (סנהדרין דף ז עמוד ב). אוי, כמה אנחנו רחוקים מהאידיאל.

⁵ היינו שביאתו של האדם אל ביתו בסוף היום (בסוף הדין) תהא שלימה ונקיה כצאתו בבוקר מביתו לעסקי ציבור. וכך גם מסופר בהמשך הגמרא שם על רבא, בדומה לרב בגמרא יומא לעיל: "רבא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי: בצבו נפשיה לקטלא נפיק. וצבו ביתיה לית הוא עביד, וריקן לביתיה אזיל, ולואי שתהא ביאה כיצאה". תרגום חופשי: כאשר רבא היה יוצא לדון, אמר כך: ברצון נפשו הוא הולך למות, ורצון ביתו אין הוא עושה, וריקן לביתו הוא חוזר ולואי שתהא ביאה כיצאה. ושוב על רב בגמרא, ראו בגמרא סנהדרין ז ע"ב. במעגל החיים הכולל, התקווה היא, "שתהא יציאה כביאה", כפי שהערנו לעיל. אך בין הביאה הגדולה בה נכנסנו בעל כורחנו אל חיי העולם הזה, ויציאתנו ממנו בבוא העת, יהיו לנו ביאות ויציאות יום יום מביתנו ומשפחתנו אל חיי המעשה: השוק ועסקים, אקדמיה ולימודים, תפקידים ציבוריים וכו' שגם בהם ניחל "שתהא ביאה כיצאה".

⁶ בקהלת רבה מובא מדרש זה על הפסוק: "כאשר יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת כשבא ומאומה לא ישא בעמלו שיוכל בידו" (קהלת ה יד). התרגום מארמית של מדרש זה נעשה ע"י המדרש המבואר וספר האגדה לביאליק. האמורה שבשמו נמסר מדרש זה, גניבא, היה דמות יוצאת דופן. תלמיד חכם אך גם איש עשיר ואלים. הוא מופיע במספר מקומות בתלמוד: ברכות כה ע"א, עבודה זרה לו ע"ב, חולין נ ע"ב ועוד. בשני מקומות במסכת גיטין, דף ז ע"א ודף סה ע"ב, מסופר שיצא ליהרג (נתנוהו בקולר) - אולי אז אמר מדרש זה? עוד לדמותו של גניבא, ראו שטיינזלץ מסכת גיטין עמוד 103 בסיכום לפרק שני של המסכת. משל זה, עד כמה שבדקנו, אינו מוכר בספרות המשלים הכללית (אסופוס, קרילוב, לה-פונטיין ועוד) ומקורו הוא כאן בקהלת רבה (או שמא במקור קדום יותר, המאיר עינינו יבורך).

⁷ כאן נאמרים הדברים בטרוריה קשה, וכנוסח בספר האגדה: "רעב נכנסתי ורעב יצאתי", לא הייתה בך כרם שום תועלת. ראו ברוח זו אבות דרבי נתן נוסח א פרק לט: "משלמין לרשעים ומקיפין לצדיקים. משלמין לרשעים כבני אדם שעשו את התורה בעין יפה ולא נמצא בהם דבר רע מעולם. ומקיפין לצדיקים כבני אדם שעשו את התורה בעין רעה ולא נמצא בהם דבר טוב. נותנין לאלו ולאלו קמעה והשאר מונח להם מרובה: הוא היה אומר הכל יוצא והולך ערום והלואי שתהא יציאה כביאה". אבל במוטיב יציאה כביאה, אפשר גם להפוך כיוון ולראות במי שיצא מהכרם כמות שנכנס, דבר חיובי, היינו, שיציאתו של האדם מהעולם תהא נקיה ותמימה (ערומה) כביאתו לעולם – מה שכבר נרמז במקור הראשון לעיל. בגישה זו, ראו גמרא בבא מציעא קז ע"א: "ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך - שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם; מה ביאתך לעולם בלא חטא - אף יציאתך מן העולם בלא חטא". עוד במסכת שמחות דרבי חייה פרק ג הלכה א: "באין ערומין והולכין ערומין, וכן איוב אומר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה; באין בידיים קמוצות והולכין בידיים פשוטות, כשהוא בא לעולם, הוא בא בידיים קמוצות, כלומר כל העולם שלי הוא, וכשהוא הולך ידיו פשוטות, כלומר אין לי בעולם כלום". סוף דבר, נראה שיש כאן הבדלי גישה תהומיים בין המשל בקהלת רבה

איוב פרק א פסוק כא – כניסה ויצאה מחיי העולם הזה

וַיֹּאמֶר עָרֶם יִצְאֵתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֶם אָשׁוּב שָׁמָּה ה' נָתַן וְה' לָקַח יְהִי שֵׁם ה' מְבֹרָךְ: ⁸

קהלת רבה פרשה ז סימן ד – משל הספינות הבאות והמפליגות

... נולד אדם - מונין לו למיתה, מת - מונין לו לחיים. נולד אדם - הכל שמחין, מת - הכל בוכין. ואינו כן, ⁹ אלא: נולד אדם ואין שמחין לו, שאין יודעין באיזה פרק ומעשים יעמוד, אם צדיק ואם רשע אם טוב ואם רע. ומת, הם צריכין לשמוח שנפטר בשם טוב ויצא מן העולם בשלום. משל לשני ספינות פורשות לים הגדול: אחת יוצאת מן הלבן ¹⁰ ואחת נכנסת ללבן. היוצאת מן הלבן הכל שמחין והנכנסת ללבן לא שמחו לה. היה שם פקח אחד אמר להם: חילוף הדברים אני רואה. זו שהיתה יוצאה מן הלבן, לא צריכין לשמוח עמה, שאין יודעין באיזה פרק עומדת, כמה ימים מזדווגת לה, כמה עלעולין הן מזדווגות. ¹¹ ושנכנסת ללבן הכל צריכין לשמוח שנכנסה לשלום. כך, מת אדם הכל צריכין לשמוח ולשבח שנפטר בשם טוב בשלום מן העולם, הוא ששלמה אמר: "ויום המות מיום הולדו". ¹²

תשובות הגאונים - שערי תשובה סימן שמט – ביום טוב לא צריך

וששאלתם בליל י"ט אם אומרים ושמור צאתנו ובואנו? האי מלה לא אצטריך אלה ¹³ ביומא דאית יציאה וביאה! שאני (שונה) יום טוב דלית ביה יציאה וביאה ואין אומרים מעתה ועד עולם: ¹⁴

ספרא שמיני - מכילתא דמילואים אות ל – ביאה ויצאה מהמקדש

הריני דן: ירידה טעונה ברכה, וביאה טעונה ברכה: מה יציאה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה. מנין לביאה שהיא טעונה ברכה? ודין הוא ¹⁵ ומה אם יציאה שאינה טעונה רחיצה טעונה ברכה, ביאה שטעונה רחיצה אינו דין שטעונה ברכה? או חילוף: ¹⁶ ומה אם ביאה שאינה טעונה ברכה טעונה רחיצה, יציאה שטעונה ברכה אינו דין שטעון רחיצה, לא אם אמרת בביאה שכן יצא מחול אל הקודש, תאמר ביציאה שכן יוצא מקודש לחול, ¹⁷

ובין המדרשים על יציאה כביאה. מה ערכו וחשיבותו של העולם הזה, העולם הזמני אליו נקלענו שלא ברצוננו, לשם מה נברא? מה מטרותיו, ומה ייעודו בו? כמה ברכות נהנין ניתן לברך עליו!! ראו דברינו בשבילי נברא העולם. מה פשר הרעיון שנצא ממנו בסגפנות גמורה? התורה הרי סבורה שהנזיר חוטא על היין!

⁸ איוב הוא סמל ומקור מרכזי למוטיב שלנו, כפי שראינו כבר במסכת שמחות דרבי חייה לעיל (הערה 7), אך יש לזכור שלכתחילה איוב לא עמד לצאת מהעולם "ערום כשנכנס". בשיא ייסוריו היה איוב לבטח אומר ולוואי שתהא יציאתי כביאתי. הרבה לומדים ממנו על קבלת הייסורים וצידוק הדין ושחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. אבל אחרית איוב לא הייתה שהחזיר נשמתו בטהרה ושכרו בעולם הבא. שכר איוב היה כאן בעולם הזה, ככתוב ב סוף פרק מב: "וה' בָּרַךְ אֶת אַחֲרֵית אִיּוֹב מִרִּאשִׁיתוֹ וַיְהִי לוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף צֹאן וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים גְּמִלִים וְאֶלֶף צֶמֶד בָּקָר וְאֶלֶף אֲתוֹנוֹת: וַיְהִי לוֹ שִׁבְעֶנָּה בָּנִים וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת: ... וַיְהִי אִיּוֹב אַחֲרֵי זֶה מָאָה וָאַרְבָּעִים שָׁנָה וַיְרָא וַיֵּרָא אֶת בְּנָיו וְאֶת בְּנֵי אַרְבָּעָה דָּרוֹת: וַיָּמָת אִיּוֹב זָקֵן וְשִׁבְעָה יָמִים". איוב הוא אחד משלושה אנשים שראו "עולם בנוי, חרב ובנוי", כאן בעולם הזה. ראו רש"י יחזקאל יד יד: "נח דניאל ואיוב - לפי שאלו שלושה ראו שלושה עולמות נח ראה העולם בנוי וחרב ובנוי. ודניאל את בית המקדש או את עצמו תחלה שר על כל השרים סוף הושלך לגוב אריות וחזר לגדולתו. וכן איוב ראה את עצמו מיושב וחרב ומיושב וכו'". מעניין מה היה איוב אומר על ביאה לעולם הזה ויצאה לעולם הבא.

⁹ לא כך צריך להיות, אלא כפי שהוא מציע להלן. לא לשמוח כאשר אדם נולד וכו'.

¹⁰ נמל, מיוונית. לָמִין או לימין בנוסחאות אחרות. ראו מקבילה למדרש זה בשמות רבה מח א ראש פרשת ויקהל.

¹¹ ימים היינו הימים בהם היא תפליג (seas). עלעולין הן רוחות חזקות, רוחות סערה. ראו במילונים.

¹² כאן אמנם נעדרות מילות המפתח יצא ובא, אך נראה שמדרש זה שייך לנושא שלנו, בפרט לאחר הפסוק הנ"ל מאיוב ולאחר המדרש מקהלת רבה. המשל מהספינות שמפליגות ושעוגנות הוא נאה (אולי לא מדויק לימינו, בפרט ל"ספינות האוויר"), אבל המשל קצת קשה. עיקר השמחה בלידת תינוק הוא על הפלא הגדול של יצירת חיים חדשים. ומאידך, לשחוח בשעת פטירה של אדם, גם אם זכה לחיים ארוכים וארוכים, נראית קצת קשה. אבל הרעיון הכללי ברור ויכול בהחלט לשמש כניחומים על פטירת אדם זקן ושבע ימים שהניח אחריו משפחה גדולה. כך או כך ראו הדיון על דרשה זו בדברינו שם טוב בפרשת תזריע.

¹³ אלא

¹⁴ נראה לומר שהיציאות והביאות כאן הן של מעשי המסחר והמלאכה, עיסוקי החולין של יום יום שאינם קיימות ביום טוב. שימו לב שמדובר בתפילת ערבית בה אומרים תפילת השכיבונו, לומר לך, הערב תוכל לעלות על יצועך בשקט ובשלום, בלי לדאוג על היציאות והביאות שלמחרת. מחר (היום) "מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם" (שמות יב טו). אך אם כך, למה דווקא יום טוב ולא שבת שהיא שכיחה יותר? בנוסף, בדקנו עד מקום שידנו מגעת, בסידורים הספרדים והאשכנזים, ונראה שתקנה זו לא התקבלה הלכה למעשה. והמאיר עוד עינינו בנושא זה יבורך בכל מילי דמיטב.

¹⁵ קל וחומר

¹⁶ אולי נלמד קל וחומר בכיוון הפוך? (שזה אגב החיסרון של כלל קל וחומר "דאית ליה פירכא") ולפיכך "אין עונשים מן הדין".

¹⁷ מקור הדין הוא פסוקי התורה בשמות ל יח-כא פרשת כי תשא: "וְעִשְׂתִּי כִפּוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרַחֵצָה וְנָתַתְּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתְּ שָׁמָּה מִיָּם: וְרָחֲצוּ אֹהֶל וּבְנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מִיָּם וְלֹא יָמָתוּ אוֹ בְּגָשְׁתָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת לְהַקְטִיר אֶשָׁה לָהּ: ". ובתמצית בהלכות בית המקדש לרמב"ם פרק ה הלכה א: "מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד, שנאמר: ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם". יש כמובן הבדל מהותי בין הביאה שטעונה רחיצה משום שהיא כניסה מהחול אל הקודש ובין היציאה שהיא מהקודש אל החול. אך ראו לעיל במדרש ספרא: "מה יציאה מעין עבודה

מדרש הגדול פרשת תצוה כח ז – בקודש הקדשים

וכך היו כתובין: ראובן לוי יששכר נפתלי גד יהוסף על כתף הימנית. שמעון יהודה זבולון דן אשר בנימין על כתף השמאלית. וכל כך למה? כדי שתעמוד לו זכותן של שבטים בכניסתו וביציאתו. בכניסתו אלו שמות שבחושן שנתון על לבו שלא יכוח מזיו השכינה. וביציאתו אלו שמות שבאפוד שנתון בין שתי כתפיו כדי שלא יכוח מזיו השכינה.¹⁸

גמרא יומא נג א - כהן גדול, שלמה בגבעון, תלמיד ורב

יצא ובא לו דרך כניסתו.¹⁹ מנא הני מילי? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: אָמַר קָרָא: "וַיָּבֹא שְׁלֹמֹה לְבִמָּה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלַם" (דברי הימים ב ג יא).²⁰ וְכִי מָה עָנָן בְּגִבְעוֹן אֲצֶל יְרוּשָׁלַם? אֵלָּא: מְקִישׁ יְצִיאתוֹ מִגִּבְעוֹן לְיְרוּשָׁלַם, לְבִיאתוֹ מִיְרוּשָׁלַם לְגִבְעוֹן: מָה בִּיאתוֹ מִיְרוּשָׁלַם לְגִבְעוֹן — פָּנָיו כְּלָפִי בָמָה, כְּדָרָךְ בִּיאתוֹ, אִף יְצִיאתוֹ מִגִּבְעוֹן לְיְרוּשָׁלַם — פָּנָיו כְּלָפִי בָמָה, כְּדָרָךְ בִּיאתוֹ.²¹

דברים לא ב – ממשה ליהושע

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֶאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנִי הַיּוֹם לֹא אוֹכֵל עוֹד לֶצֶאֱת וְלָבֹא וְהִ' אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה.²²

מחלקי המים

מים אחרונים:

אף ביאה מעין עבודה", - גם היציאה מהמקדש היא חלק מעבודתו. ואי לכך לומדים שיש ברכה בביאה אל הקודש מהיציאה - מהפרידה מהמקדש, מהמעבר מהקודש אל החול!

¹⁸ מכניסת ויציאת הכהנים הדיוטות אל המקדש יום יום, באנו את הכניסה המיוחדת של היום המיוחד בשנה (ארבע פעמים) - כניסה קצרה לתפילה קצרה ולמעשה הקטורת - על מנת "שלא להבעית את ישראל". שמות בני ישראל היו מסייעים לאהרון שלא יכוח מהשכינה גם בכניסתו (השמות שבאבני החושן) וגם ביציאתו (השמות שבאפוד). מה פירוש שלא יכוח ביציאתו? האם אפשר להיכוח לא רק בכניסה לאור אלא גם ביציאה ממנו? ראו אליהו רבה פרשה ב על כניסתו ויציאתו של גלגל החמה. ואנו מתפללים "כר' נחוניא": "רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו: מה מקום לתפילה זו? אמר להם: בכניסתי אני מתפלל שלא תאדע תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי" (מסכת ברכות פרק ד משנה ב). ואנו מקווים שלא אדעה תקלה על ידינו ומודים על חלקנו.

¹⁹ הגמרא דנה על המשנה (יומא) (המתארת את כניסתו ויציאתו של הכהן הגדול מקודש הקדשים. שיציאתו הייתה כדרך כניסתו, היינו, הלך לאחור כשפניו אל קודש הקדשים. נראה שהדבר הוא בגדר דרך ארץ פשוט, כדרך שמצאנו בתלמיד הנפטר מרבו ראו ... עד שיתעלם מעיניו. אבל הגמרא בכל זאת, מבקשת אסמכתא מהמקרא והיא מוצאת זאת בהליכת שלמה לגבעון להקריב במזבח שהיה שם.

²⁰ ראו במקבילה בספר מלכים א פרק ג פסוק ד: "וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ גִּבְעֹנָה לְזַבֵּחַ שָׁם כִּי הָיָה הַבְּמָה הַגְּדוֹלָה", אך שם לא נזכרת ירושלים לצד גבעון שזה בסיס הדרשה שלהלן, ולפיכך מעדיף הדרשן את ספר דברי הימים.

²¹ ומשם לומדים לכל אדם, כדברי הגמרא בצמוד שם: "וכן כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן, וישראל במעמדן, כשהן נפטרים - לא היו מחזירין פניהן והולכין, אלא מצדידין פניהן והולכין, וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך, אלא מצדד פניו והולך. כי הא דרבי אלעזר, כד הוה מיפטר מיניה דרבי יוחנן, כד הוה בעי רבי יוחנן לסגויי הוה גחין קאי רבי אלעזר אדוכתיה, עד דהוה מיכסי רבי יוחנן מיניה וכו' " ועוד שם על תלמידים שהיו נפטרים מרבתייהם. אך אנו מבקשים להתמקד בשלמה. ראו פירוש שטיינזלץ על אתר: "מה ביאתו מירושלים לגבעון בהכרח היו פניו כלפי במה, כדרך ביאתו של אדם - אף יציאתו מגבעון לירושלים היו עדיין פניו כלפי במה, כדרך ביאתו ומכאן למדים שאין מחזירין פנים מן הקודש, אלא חוזרים אחורנית". מדובר בתחילת מלכותו של שלמה, תקופה בה ארון הקודש כבר היה בירושלים, לאחר שדוד העלה אותו מבית עובד הגתי (שמואל ב פרק ו, הפטרת פרשת שמיני), אך המשכן עדיין עומד בגבעון. שלמה הולך לגבעון להעלות "אלף עולות" (מלכים א פרק ג) - מן הסתם כהודיה על כינון מלכותו - ושם נגלה אליו ה'. ראו שם שהקב"ה אומר לשלמה: "שאל מה אֶתָּן לך" ושלמה מבקש חכמה: "וְנָתַתָּ לַעֲבָדְךָ לֵב שֹׁמֵעַ לְשַׁפֵּט אֶת עַמְּךָ לְהִבִּין בֵּין טוֹב לָרָע וכו' ". גבעון היא צפונית מירושלים, לפיכך פשיטא שבדרך הלוח, היו פניו של שלמה כלפי גבעון וגבו לירושלים. אך כך היה גם בדרך חזרה, כדרך שאנשים נפטרים בימינו מהכותל. נראה פשיטא שלא בכל הדרך חזרה לירושלים נהג כך. ומה שמעניין בפרשה קטנה זו הוא עדיפות המזבח והמשכן בכללותו על פני ארון הקודש. שלמה לא עולה לעיר דוד לאוהל שדוד נטה שם ובו ארון הקודש להתפלל, אלא לגבעון להקריב אלף עולות. מדוע? למה מעדיף שלמה את המשכן שבגבעון, את המזבח שם, העלאת עולות וכו', על פני התועודות שקטה בהר ובאוהל דוד - את "אלף עולות" עלפני "נשלמה פרים שפנתו"? להרחבה של הנושא ואולי גם לתשובה לשאלה קשה זו, ראו הדף בין גבעון לירושלים בדפים המיוחדים.

²² וזאת אחרי שבספר במדבר כז טו-יז פרשת פנחס, מבקש משה עצמו מהקב"ה: "יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: אֲשֶׁר יֵצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֵדָת ה' כִּצְאֹן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רָעָה" - ראו הדף [יפקוד ה' איש על העדה](#) בפרשת פנחס. רוב הפרשנים אינו מוכן לקבל שמשה היה חסר כוחות פיס' בסוף ימיו שהרי כתוב "לא כהתה עינו ולא סר לחה" (דברים לד ז), ולפיכך הם מציעים פתרונות אחרים כגון שהגיע שעתו של יהושע (רש"י) ו"לא אוכל" הוא כמו "אינני רשאי". ראו הדף [לא אוכל עוד לצאת ולבא](#) בפרשת וילך שם הרחבנו בנושא. לעניינינו, נראה שאין ראוי יותר מלסיים דף זה במשה גדול הנביאים שידע בואו וצאתו מהעולם הזה ובואו של יהושע ממשיך דרכו.